

Mosjøen videregående
skole

Vil ungdommen til landbruket og vil landbruket ha ungdommen

Dagskonferanse om landbruk og rekruttering

Er landbruksskolene en
rekrutteringsarena for landbruket.
Utfordringer sett fra naturbruksskolen

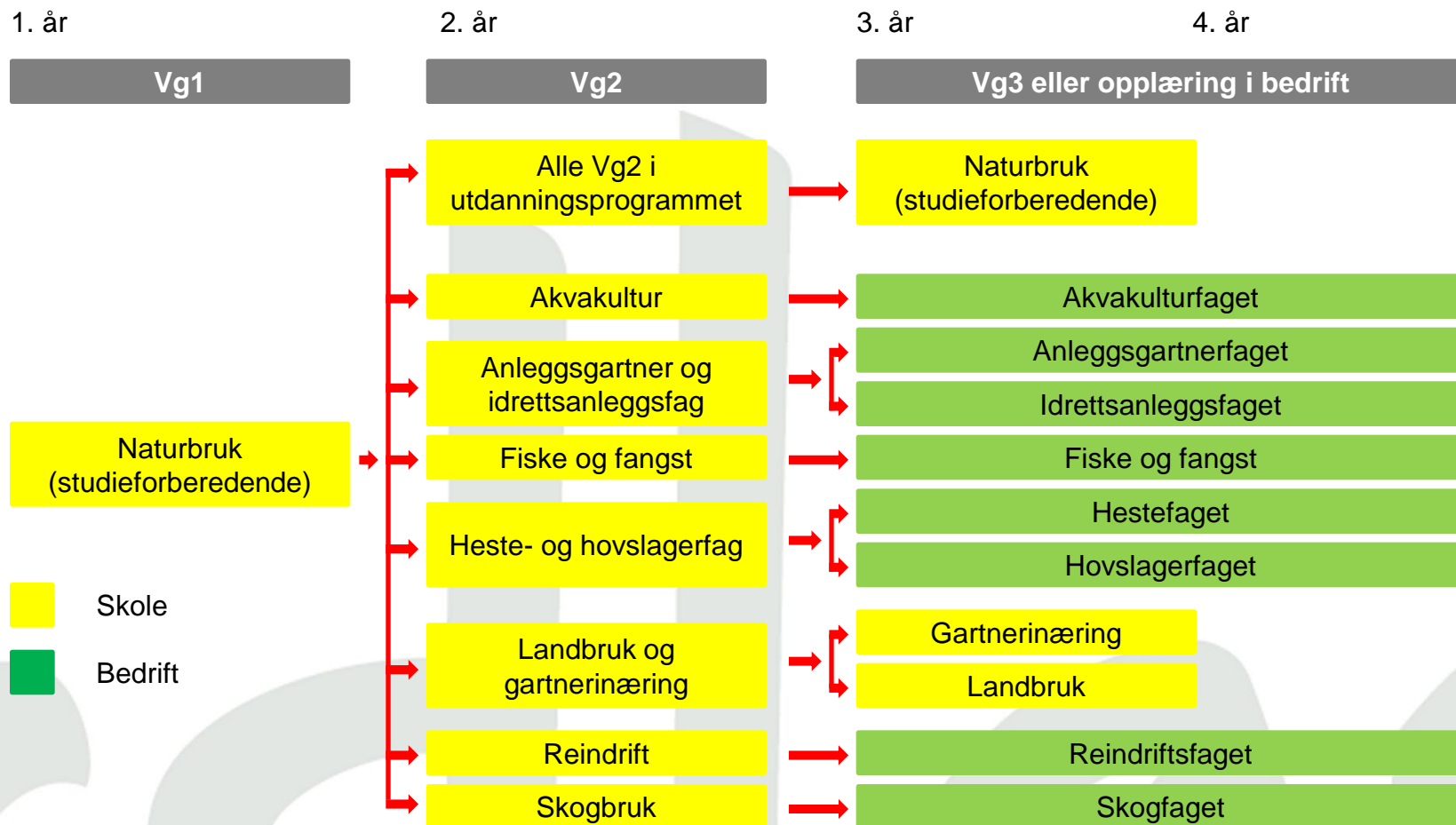
Innlegg ved John Luktvaslimo

Studierektor Mosjøen vgs. 11.11.14

Utdanningsprogram for naturbruk

- Et programområder som tilbyr både yrkesutdanning og studieforbredende
- Landbruksskolene lå fram til 1990 under Landbr.departementet, og utdannelsen var nært knyttet opp mot landbruksnæringen
- Med R94 ble landbruksutdanning tilpasset det øvrige videregående skolesystem
- Etter denne tid har landbruksutdanningen utviklet seg mer og mer på skolesystemets premisser

Utdanningsprogram for naturbruk etter K06

Søkning til naturbruksskolene

- Søkingen til landbruks- (naturbruks-) skolene har siden 70-tallet vært relativt konstant, og utgjort vel 2 % av elevkullene.
- Andelen av elevene som har valgt tradisjonell landbruksutdannelse har falt de siste årene.
- Stor endring i elevgrunnet fra før og etter 1994. Elevene er blitt yngre og skolen har fått svakere kobling til landbruksnæringen.
- K06 ga nye fag inn i naturbruksutdanningen og mer generelle læreplaner. Dette har gitt naturbruksskolene mulighet til å tilby nye fag og studieprogram som tiltrekker seg elever.

Søkning til «grønne» naturbruksskoler i Nordland

	Kleiva				Marka			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Vg1 Naturbruk	18	16	18	24	41	45	45	39
Vg1 i Hattfjelldal					12	12	12	12
Vg2 Lbr. og gartner	15	12	9	9	25	19	20	22
Vg2 Skogbruk				12	9	13	12	7
Vg2 Hest og hov-sl-	11	0	8	0	12	10	12	12
Vg3 Landbruk	7	6	11	8	14	11	12	11
Vg3 Natur-forv.		0	0		16	16	17	18
Totalt	51	34	46	41	129	126	130	121

En spørreundersøkelse om framtidig yrkesvalg blant elevene på naturbruk ved Mvs høsten 2014 viser følgende resultater. Her vises prosentvis fordeling av svarene. Totalt 78 elever besvarte undersøkelsen, herav 28 menn og 50 kvinner

1. Hva ønsker du å gjøre når du er ferdig med din videregående utdanning?

Klasse	Vg1	Vg2L	Vg2S	Vg3L	Vg3N	Sum
Studere videre	40 %	53 %	44	25 %	100 %	47 %
Begynne å arbeide	60 %	47 %	56	75 %	0 %	53 %

Kommentar:

Fordeler vi svarene på kjønn viser undersøkelsen av nærmere 70 % av kvinnene ønsker å studere videre, mens over 80% av mennene ønsker å gå ut i arbeid etter endt utdanning.

Utfordringer i utdanningsprogrammet

- Et felles Vg1-kurs som skal rekruttere til hele 8 ulike Vg2-kurs.
- Fylket krever min. 8 søkere for å igangsette kurs. Med dagens søkning er det ikke mulig å opprettholde alle Vg2-kurs i fylket.
- Det fins ingen kryssløp mellom naturbruk og andre studieløp (unntatt Vg2 akvakultur som kan ta inn elever fra Vg1 studieforbereende (forsøk Sortland).
- Kryssløp mellom bygg og anleggsteknikk/teknikk og industriell produksjon og naturbruk ville eksempelvis kunne styrke søkergrunnlaget på Vg2 og Vg3-nivå.

Hvilke elevgrupper søker naturbruk?

- Skoleflinke elever (overvekt av jenter) som ønsker naturbruk som grunnlag for videre studier (UMB, veterinær, husdyr og landbruksforvaltning)
- Ungdom som er interessert i dyr og stell av dyr
- Ungdom som skal overta gårdsbruk (på odel)
- Elever som krever spesiell oppfølging (sosialt og faglig)

Utfordringer til dagens elevgrupper

- Alle disse elevgruppene finnes i samme klasse. Dette gir et store pedagogiske utfordringer for ansatte.
- Noen elever er dyktige i praksis, andre er gode i fellesfag og et økende antall krever spesiell oppfølging.
- Lærerne har gått fra å være fagpersoner til mer å bli omsorgsarbeidere. Mange lærere og assistenter finner det meningsfullt å å hjelpe ungdommer med problemer gjennom videregående skole
- Naturbruksskolene har vært fleksible og har i stadig større grad tilpasset seg. Det er skoene flinke til og stolte av.

Utfordringer i arbeidsmarkedet

- Mange elever velger naturbruksutdanning ut fra interesse og ikke ut fra ønske om et bevisst yrkesvalg
- Større gårder/driftsenheter betyr økt behov for gårdsarbeidere
- Økt konkurranse fra ufaglært og utenlandsk arbeidskraft
- Et lite fåtall har mulighet til å bli gårdbruker med egen gård. I hvert fall rett etter endt skolegang
- Stor etterspørsel etter arbeidskraft med naturbruksutdannelse innenfor entreprenøryrkene, offshore og industri
- Landbruksnæringen har liten lønnsevne og taper i kampen om den best kvalifiserte arbeidskraften

2. Hvis du ønsker å arbeide innen landbruk/skogbruk , hvilken jobb ville du da prioritere først.

a) Tabellen under viser elevenes førstevalg (antall):

Klasse	Vg1	Vg2L	Vg2S	Vg3L	Vg3N	Sum
Overta gårdsbruk	10	9		8	3	30
Avløser/gårdsarbeider	2	2				4
Entreprenør/mask.kjører	5	1	4			10
Salg/servicebedrift	3		1			
Veileder/konsulent					1	1
Annet/vet ikke					2	

2a) Tabellen under viser elevenes andrevalg (antall):

Klasse	Vg1	Vg2L	Vg2S	Vg3L	Vg3N	Sum
Overta gårdsbruk	4				5	9
Avløser/gårdsarbeider	6	7	1	6	2	22
Entreprenør/mask.kjører	4		1	2		7
Salg/servicebedrift	2	2	2		2	8
Veileder/konsulent	2	1				3
Annet/vet ikke	2					2

3. Hvis du ikke kunne tenke deg å arbeide innen landbruks- eller skogbruksnæringen etter endt utdanning, hva er så den viktigste årsaken til dette?

Elevene svarte:

- For dårlig betaling (6)
- Ønsker å ha et annet yrke før jeg overtar gård (4)
- Prioriterer annet yrkesvalg, eller er ikke interessert (17)
- For usikre jobbmuligheter i næringen (1)

4. Hva mener du må skje for at arbeid innen landbruk eller skogbruk skal bli mer attraktivt for deg eller andre som har en naturbruksutdanning?

Elevene svarte:

- Bedre lønn og arbeidsvilkår i næringen (21)
- Må bli mulig å leve an mindre gårdsbruk(4)
- Vi må få en ny landbrukspolitikk(4)
- Økonomisk støtte til unge bønder(1)
- Tilbud om lærlingeplasser (2)
- Næringa må begynne å framsnakke seg selv (3)
- Vet ikke (43)

5. Hva kan skolen gjøre for at elever skal bli mer interessert i å arbeide innenfor landbruk eller skogbruk når de er ferdige med utdannelsen.

Elevene svarte:

- Mer praksis i undervisningen (10)
- Mer besøk på gårdsbruk og utplassering (8)
- Skolen må få moderne driftsbygg og maskiner (7)
- Skolen må fortsette med å tilby Vg3 i skole (1)
- Vet ikke (52)

Utfordringer for naturbruksskolene

- Vi får færre gårdbrukere med større krav til kompetanse (økonomi og bedriftsledelse)
- Å være gårdbruker krever en annen kompetanse enn og å være gårdsarbeider (avløser)
- Et lærlingeløp er godt egnet til å utdanne gårdsarbeidere
- Utdanning av bønder som bedriftsledere krever mer enn et lærlingeløp
- Utdanning av gårdbrukere til bedriftsledere som skal møte morgendagens krav, krever kanskje en utdanning ut over dagens videregående skole (fagskole).

Hva må til for at naturbruksskolene skal kunne møte disse utfordringene?

- Styrke praksisopplæringen innenfor de viktigste landbruksproduksjonene i regionen (storfe, sau og gris)
- Skolene må oppdateres på nødvendige læremidler og kompetanse.
- Skolene må gi muligheter for både 3- og 4-årig utdanning som inneholder mer praksis.
- Ordning med desentralisert voksenagronom videreføres
- Skolene må utvikles som kompetansesenter innen arktisk landbruk m.m., i samarbeid med høyere utdanning
- Fagskoletilbud må igangsettes.
- Skoleeier må påvirkes fra skole og næring slik at nødvendige ressurser blir stilt til rådighet.

Sluttmerknader

Naturbruksskolene har vært dyktige til å lese endringer i markedet og omstille seg.

Skolene bidrar positivt til å øke landbruksinteressen til elvene, men kan ikke alene ta ansvaret for å øke rekrutteringen til næringen. Svakere rekruttering til næringen må i stor grad også tilskrives følgende eksterne forhold som:

- svak økonomi og betalingsevne landbruket
- Ingen formelle kompetansekrav til de som skal overta gårdsbruk
- At det går mange år mellom fullført utdanning og overtakelse av gård
- uklarhet innad i familien om overtakelse, liten framtidstro i næringen
- En styrking av naturbruksskoler og fagskoletilbudet i landbruket vil derfor bare være ett av flere ledd i en strategi for å styrke rekrutteringen til landbruket